

**Διερεύνηση για την διεξαγωγή της ερευνητικής εργασίας στην Α΄ και Β΄ τάξη Λυκείου κατά τη σχολική χρονιά 2012-13.
Μια απόπειρα μεταγνωστικής προσέγγισης
(πρότζεκτ για το πρότζεκτ...)**

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία έγινε από μαθητές και μαθήτριες της Α΄ τάξης του 3^{ου} ΓΕΛ Δράμας. Σύμφωνα με την πρόταση μας (σε παράρτημα) διαμορφώθηκαν τέσσερις ομάδες εργασίας που δούλεψαν επιμέρους πτυχές του θέματος. Να επισημάνουμε ότι η πρόταση έγινε με την προϋπόθεση ότι οι καθηγητές που θα συντόνιζαν τους μαθητές ήταν δύο και μάλιστα διαφορετικών ειδικοτήτων. Ένα μήνα μετά την έναρξη των μαθημάτων οι ιδιαίτερες συγκυρίες της φετινής χρονιάς (2012-13) τα πράγματα άλλαξαν· ο φιλόλογος έπρεπε να αναλάβει ώρες της ειδικότητάς του. Αυτό σημαίνει ότι η κριτική για το τελικό αποτέλεσμα βαραίνει τους συντονιστές και ο έπαινος τους μαθητές που ξεπέρασαν και αυτό το πρόβλημα.

Μπάμπης Σκουφίδης, μαθηματικός

Α΄ Ομάδα, Διερεύνηση της θεωρίας

Μέλη της Α΄ ομάδας:
Αλμπάντη Μαρία
Γιαλαμά Σταματία
Μέμα Σιντορέλα
Σαραφίδου Στεφανία
Καζαντζή Ουρανία

Α. Στόχοι των ερευνητικών εργασιών:

1. Η απασχόληση των μαθητών με ζητήματα που τους απασχολούν.
2. Καλλιέργεια της ικανότητας ,να κάνουν οι μαθητές πράξη τις δεξιότητες τους και τα ενδιαφέροντα τους.
3. Η ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας με τους συμμαθητές τους.

4. Η εξοικείωση με τις αρχές της δημοκρατίας και η κατανόηση της σημασίας του αλληλοσεβασμού και της αλληλοκατανόησης.
5. Ικανότητα να παίρνουν πρωτοβουλίες και να κάνουν επιλογές.
6. Η προσέγγιση με διαφορετικούς τρόπους την γνώση για διερεύνηση και ερωτήματα.
7. Λήψη αποφάσεων για πολύπλοκα ζητήματα και πρόταση λύσεων.
8. Η ανάπτυξη γνωστικών-μεθοδολογικών ικανοτήτων διερευνήσεις θεμάτων και διαχείρισης αμφιλεγόμενων καταστάσεων.
9. Η διασφάλιση της αυτονομίας, σκέψευων, μάθησης η οποία είναι σημαντικό ζητούμενο της εκπαίδευσης.
10. Η κατανόηση των απαιτούμενων επιστημονικών γνώσεων.
11. Η ανάπτυξη τρόπων επιχειρηματολογίας και αιτιολόγησης.
12. Η ανάπτυξη επιστημονικού τρόπου σκέψης χρησιμοποιώντας επιστημονικά είδη λόγου και η ανάλυση συμπερασμάτων με επιστημονικά κριτήρια.
13. Η ανάπτυξη του ενδιαφέροντος για επιμέρους μαθήματα και η αντίληψη στην πράξη της συμβολής των διδασκομένων μαθημάτων στην καθημερινή ζωή.
14. Η ανάπτυξη του στοχασμού της κριτικής και της αυτοκριτικής σκέψης.
15. Η ανάπτυξη προσωπικής ευθύνης γύρω από τις ανθρώπινες επιλογές και πράξεις.
16. Η δημιουργία επικοινωνίας του σχολείου με την τοπική κοινωνία και τα προβλήματα της.
17. Η εκμάθηση της εξέτασης θεμάτων σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο προετοιμάζοντας έτσι τους εαυτούς τους να ενεργούν υπεύθυνα ως πολίτες της χώρας.
18. Η ανάλυση ερευνητικού θέματος σε επιμέρους μικρότερα θέματα.
19. Η καταγραφή ιδεών.

Β. Υλικοτεχνική υποδομή και μέσα

1. Χρήση Η/Υ (ψηφιακά έντυπα, προγράμματα για την σύνταξη της εργασίας)
2. Βιβλιοθήκη(αναζήτηση σχετικών βιβλίων και άρθρων).
3. Ειδικοί διαμορφωμένοι χώροι.
4. Γράψιμο επιστολών(προς ειδικούς, οργανώσεις).
5. Προετοιμασία και συμπλήρωση ερωτηματολογίου.
6. Έρευνα πεδίου.

Γ. Μέθοδος

1. Διαμόρφωση, έγκριση και επιλογή θεμάτων.
2. Επιλογή θεμάτων από μαθητές.
3. Η κατάταξη των αρμοδιοτήτων των μαθητών μέσα στην ομάδα (ανάθεση του φακέλου ομαδικής ερευνητικής εργασίας).
4. Η σωστή συνεργασία των μαθητών και η βοήθεια του καθηγητή.
5. Προετοιμασία της εργασίας.
6. Η προκαταρκτική παρουσίαση εργασιών της ολομέλειας του τμήματος.
7. Η αξιολόγηση της ομάδας από την ολομέλεια του τμήματος.
8. Η παρουσίαση της ερευνητικής εργασίας στην ειδική ημερίδα.

Β΄ Ομάδα, Διερεύνηση της εμπειρικής πραγματικότητας

Μέλη της Β΄ ομάδας:
Πηνελόπη Χρυσόχου
Μαυροσαββίδης Κώστας
Σαββαΐδης Στέφανος
Σιτζίμης Μιχάλης
Αγγελοπούλου Αικατερίνη

Ποια είναι η πραγματικότητα στα σχολεία σε σχέση με όσα προβλέπουν οι σχετικές εγκύκλιοι:

A. Για τον σχεδιασμό της εφαρμογής στην πράξη

Σε περίπτωση υλοποίησης των ερευνητικών εργασιών σε ζώνη, δημιουργούνται λειτουργικές ομάδες κοινού ενδιαφέροντος, που δεν θα ξεπερνούν τους 20 μαθητές και δεν θα είναι μικρότερες από 16 μαθητές. Έτσι, εάν για παράδειγμα ένα λύκειο έχει 65 μαθητές στην Α λυκείου, μπορεί να προτείνει έως 4 το πολύ θέματα (1 από κάθε θεματικό κύκλο). Αντίθετα σε περίπτωση που ο αριθμός των προτεινόμενων θεμάτων δεν επαρκεί, συμπληρώνεται με ανάθεση σε εκπαιδευτικό ή εκπαιδευτικούς (ως συν-επίβλεψη), οι οποίοι αναλαμβάνουν να διαμορφώσουν σχετική πρόταση.

Σε περίπτωση υλοποίησης των ερευνητικών εργασιών ανά τμήμα τότε ο αριθμός των μαθητών της ερευνητικής ομάδας είναι ο αριθμός των μαθητών του τμήματος.

Οι ερευνητικές εργασίες πραγματοποιούνται στο πλαίσιο συνεχόμενου δίωρου. Σε κάθε περίπτωση η ρύθμιση των ζωνών κατά την διάρκεια των οποίων υλοποιείται η ερευνητική εργασία ή η υλοποίηση τους ανά τμήμα εναπόκειται στο σύλλογο διδασκόντων.

B. Για την επιλογή του θέματος από τους μαθητές

Οι μαθητές αφού ενημερωθούν για τα προτεινόμενα θέματα, με όποιο τρόπο υλοποίησης ο σύλλογος διδασκόντων κρίνει προσφορότερο, δηλώνουν το θέμα της πρώτης και της δεύτερης προτίμησής τους. Καλό είναι να ενθαρρυνθούν οι μαθητές να δηλώσουν το σύνολο των προτεινόμενων θεμάτων ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους, ώστε να αποφευχθούν φαινόμενα υπερσυγκέντρωσης σε ορισμένα μόνο θέματα. Ο συντονιστής που έχει ορισθεί από το σύλλογο διδασκόντων φροντίζει, ώστε οι μαθητές να αναλάβουν ανά τμήμα ή να κατανεμηθούν σε ερευνητικές ομάδες, στην εργασία της πρώτης ή το πολύ της δεύτερης προτίμησής τους.

Ενδεικτικά αν επιλεγεί η υλοποίηση σε ζώνες, μπορεί να ακολουθηθεί η εξής διαδικασία. Εάν κάποια εργασία συγκεντρώσει την πρώτη προτίμηση περισσότερων από 20 μαθητών, τότε η πλεονάζοντες προσδιορίζονται με κλήρωση και ανακατανέμονται σε εργασία της δεύτερης προτίμησής τους. Αυτοί οι μαθητές το ερχόμενο τετράμηνο έχουν προτεραιότητα στην επιλογή της εργασίας με την οποία θέλουν να ασχοληθούν. Εάν κάποιο θέμα συγκεντρώσει το ενδιαφέρον (ως πρώτη επιλογή) αρκετών μαθητών ώστε να δημιουργηθούν δυο τμήματα (δηλαδή 32 μαθητές) για αυτό τότε επιλέγονται 20 μαθητές με την διαδικασία της κλήρωσης και οι υπόλοιποι αντιμετωπίζονται ως υπεράριθμοι που πρέπει να κατανεμηθούν στα θέματα της δεύτερης επιλογής τους. Τέλος, εάν ορισμένοι μαθητές επιλέξουν θέμα το οποίο δεν καταστεί δυνατό να πραγματοποιηθεί λόγω του ορίου του ελάχιστου αριθμού μαθητών (16 μαθητές ανά εργασία) καλούνται να επιλέξουν μεταξύ των θεμάτων στα οποία δεν έχει

καλυφθεί ο μέγιστος αριθμός θέσεων. Και σε αυτήν την περίπτωση οι εν λόγω μαθητές έχουν προτεραιότητα (και μάλιστα μεγαλύτερη από ότι η προηγούμενη κατηγορία) στην επιλογή θέματος κατά το δεύτερο τετράμηνο. Ως τόσο ο συντονιστής μπορεί να επιλέξει εναλλακτικά σενάρια κατανομής που να ικανοποιούν την αρχή που προ-αναφέρθηκε, δηλαδή η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών να τοποθετηθεί σε θέμα της πρώτης ή της δεύτερης επιλογής της.

Η διαδικασία κατανομής των μαθητών στις ερευνητικές εργασίες θα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί το αργότερο μέχρι το τέλος της δεύτερης εβδομάδας από την έναρξη του διδακτικού έτους.

Όταν ολοκληρωθούν οι ερευνητικές εργασίες, στο τέλος του τετραμήνου ή του σχολικού έτους, οι μαθητές παρουσιάζουν σε ειδική εκδήλωση που οργανώνεται από το σχολείο στη σχολική κοινότητα με τη συμμετοχή εξωτερικών προσκεκλημένων (π.χ. ειδικούς επιστήμονες, φορείς της τοπικής κοινωνίας, κλπ.), όπου τούτο κρίνεται σκόπιμο από το σύλλογο διδασκόντων. Μετά την παρουσίαση της εργασίας τους και των αποτελεσμάτων της, είναι δυνατόν να υποβληθούν στα μέλη της ομάδας ερωτήσεις από μαθητές, εκπαιδευτικούς και επισκέπτες. Κατά την ημέρα παρουσίαση των ερευνητικών εργασιών μπορεί να γίνει και σχετική έκθεση στο σχολείο.

Γ. Για την πραγματοποίηση αναγκαίων δραστηριοτήτων, εκδρομών, επισκέψεων, κλπ.

Ο συντονιστής απαλλάσσεται από την υποχρέωση ανάληψης άλλων εξωδιδακτικών καθηκόντων. Για τις πιθανές εκτός σχολείου επισκέψεις των ερευνητικών μαθητικών ομάδων, κατά τις ώρες λειτουργίας του σχολείου, ισχύουν οι σχετικές με τις υπόλοιπες επισκέψεις προϋποθέσεις.

Μειονεκτήματα

Στη μέθοδο project σημαντικό ρόλο παίζει η πρωτοβουλία των μαθητών και τα ενδιαφέροντά τους. Τα ενδιαφέροντα όμως και η επιλογή θέματος βάση αυτών, συνιστούν μια από τις βασικές θεωρητικές αντιφάσεις της μεθόδου δημιουργώντας προβλήματα κατά την εφαρμογή της στην πράξη. Πόσο εύκολο αλήθεια είναι να προτείνουν μόνοι τους μαθητές το θέμα που τους ενδιαφέρει; Συμμετέχουν όλοι σε αυτή τη διαδικασία και γίνεται σεβαστή η γνώμη τους ή κυριαρχούν οι ηγετικές φυσιογνωμίες της τάξης; Ανταποκρίνεται ακόμα το θέμα στα ενδιαφέροντα όλων των μαθητών; Τα ερωτήματα αυτά, σε συνδυασμό με τη δυσκολία να καθορίσουμε αν τα ενδιαφέροντα των μαθητών είναι βιολογικά ή διαμορφώνονται από το κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο, αποτελούν πεδίο αντιπαραθέσεων και συγκρούσεων.

Μια από τις δυσκολίες εφαρμογής της μεθόδου αποτελεί το γεγονός ότι είναι απαιτητική σε χρόνο, χώρο, υλικά και εργασία του δασκάλου. Απαιτεί εμπειρία, καλή προετοιμασία, σχεδιασμό και στάθμιση όλων των παραμέτρων, ώστε η εφαρμογή της να είναι εφικτή.

Ένα από τα σημαντικά δομικά στοιχεία της μεθόδου project, αποτελεί η διαδικασία συγκρότησης ομάδων εργασίας και η συνεργασία των μαθητών. Συχνά όμως αναπτύσσονται ανταγωνιστικές τάσεις τόσο στο εσωτερικό των ομάδων, όσο και ανάμεσα στις ομάδες που μπορεί να οδηγήσουν ακόμα και στην αναστολή του προγράμματος.

Πολύ βασικό στοιχείο του τρόπου εργασίας είναι ο ισότιμος καταμερισμός των αρμοδιοτήτων στο εσωτερικό των ομάδων. Πολλές φορές παρατηρούνται δυσκολίες στην εφαρμογή κυκλικής εναλλαγής των ρόλων και τάσεις για αποκρυστάλλωση ιεραρχικών δομών.

Η μέθοδος project στηρίζεται στην ερευνητική προσέγγιση της γνώσης, ζητώντας από τους μαθητές να εργαστούν με ένα διαφορετικό τρόπο από αυτόν που έχουν συνηθίσει. Έτσι

πολλές φορές δυσκολεύονται να προσαρμοστούν στις νέες διδακτικές προσεγγίσεις και πρακτικές. Έχει παρατηρηθεί, οι εκπαιδευτικοί να επωμίζονται συχνά μεγάλο μερίδιο της δουλειάς, ώστε να βγει «καλό» αποτέλεσμα και να μην χρεωθεί η τάξη σαν αποτυχία τη μη περάτωση του project, γεγονός που είναι αντίθετο με τη φιλοσοφία της μεθόδου.

Πλεονεκτήματα

Καθοριστικό γνώρισμα της μεθόδου project είναι το σημείο αφετηρίας. Η πρωτοβουλία για να ξεκινήσει ένα project ανήκει στους ίδιους τους μαθητές και η διαδικασία καθορίζεται από τις προθέσεις της ομάδας των μαθητών.

Σε αντίθεση με την παραδοσιακή διδασκαλία, η μέθοδος project βασίζεται στα ενδιαφέροντα των ίδιων των μαθητών. Δεν αποφασίζει ο δάσκαλος τι θα μάθουν, αλλά οι ίδιοι μαθητές καθορίζουν το θέμα με το οποίο θα ασχοληθούν και αναζητούν λύσεις στα προβλήματα.

Βασικό πλεονέκτημά της είναι ότι οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στο σχεδιασμό των δραστηριοτήτων και στην οργάνωση του προγράμματος. Με τον τρόπο αυτό καλλιεργείται η αυτενέργεια, η δημιουργικότητα, η ανακαλυπτική μάθηση, η ομαδική εργασία και η κριτική ικανότητα. Έτσι η πρωτοβουλία διαδέχεται την παθητικότητα, η ευθύνη, την ανευθυνότητα, το πνεύμα συνεργασίας, την ατομικότητα.

Κύριο χαρακτηριστικό της μεθόδου project είναι ότι προωθεί τη συνεργατική-ομαδική δραστηριότητα για την επίτευξη διδακτικών στόχων. Ο ανταγωνισμός και ο ατομισμός καταργούνται και ο μαθητής μαθαίνει να συνεργάζεται και να απολαμβάνει τη χαρά της ομαδικής δουλειάς. Οι σχέσεις μέσα στην ομάδα είναι ισότιμες και βασίζονται στη δημοκρατικότητα, στην εμπιστοσύνη και στην κατανόηση.

Ακόμα η εργασία σε ομάδες, ενθαρρύνει και βοηθάει μαθητές που αντιμετωπίζουν δυσκολίες με τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας. Βρίσκουν έτσι τρόπους αυτοέκφρασης και αυτοδιάθεσης και γίνονται δημιουργικοί. Μέσω των δημοκρατικών διαδικασιών που εφαρμόζονται στη μέθοδο project, οι μαθητές κάνουν τα πρώτα βήματα χειραφέτησής τους. Μαθαίνουν να είναι πρακτικοί, δημιουργικοί και επικοινωνιακοί. Εξασκούνται στο να κατανοούν, να αποσαφηνίζουν και να λύνουν προβλήματα, αναπτύσσοντας έτσι τη δημιουργική και κριτική σκέψη.

Τα project, συμβάλλουν στο άνοιγμα του σχολείου στη ζωή, στην αλληλεπίδρασή του με την κοινωνία. Αυτή η διαδικασία, λειτουργεί απελευθερωτικά για το μαθητή, και τον τοποθετεί στην κοινωνία,

Με την εφαρμογή της μεθόδου οι σχέσεις δασκάλου-μαθητή, γίνονται πιο ουσιαστικές. Βασίζονται πλέον στην αλληλοκατανόηση και στον αλληλοσεβασμό. Ο δάσκαλος αποποιείται το ρόλο της αυθεντίας και γίνεται εμπυχωτής. Ο δάσκαλος καθοδηγεί και κατευθύνει τον προγραμματισμό και επεμβαίνει μόνο όταν οι μαθητές χρειάζονται βοήθεια.

Συμπεράσματα

Η υλοποίηση προγράμματος project αντιμετωπίζει σήμερα πολλές δυσκολίες που σχετίζονται με την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, με την έλλειψη χρόνου και χρηματικών κονδυλίων, με την έλλειψη κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής, με τις μεθόδους που χρησιμοποιούνται κ.α.

Το σχολείο με τα απαρχαιωμένα περιεχόμενα και τις μεθόδους που χρησιμοποιεί για να μεταδώσει τις γνώσεις έχει γίνει πληκτικό, ανιαρό, ψυχρό και απάνθρωπο. Είναι συνεπώς επιτακτική ανάγκη να επιχειρήσουμε μια εκπαιδευτική πρακτική που να προσφέρει γνώσεις,

δεξιότητες και να καλλιεργεί αξίες και συμπεριφορές όχι απλά για καλούς πολίτες, αλλά για κριτικούς πολίτες.

Το μεθοδολογικό εργαλείο που συνάδει με τις παραπάνω επιδιώξεις είναι η μέθοδος project. Χαρακτηρίζεται από ομαδοσυνεργατική προσέγγιση, καλλιεργεί την αυτενέργεια, τη δημιουργικότητα και τη φαντασία των μαθητών, ενεργοποιεί το μαθητή και συνδέει το σχολείο με την κοινωνία.

Γ΄ Ομάδα, Διερεύνηση της άποψης των μαθητών

Μέλη της Γ΄ ομάδας:
Αλεξιάδης Γιώργος
Κάσπαρης Στράτος
Λάτσα Αναστασία
Ουχτέροβα Αναστασία
Χατζηλαζάρου Κυριακή

Η εργασία που μας ανατέθηκε στα πλαίσια της ευρύτερης ερευνητικής εργασίας ήταν η σύνταξη ενός ερωτηματολογίου. Σύμφωνα με αυτό θα έπρεπε να κατανοήσουμε τον τρόπο με τον οποίο δουλεύουν τα Project και το πώς κατάφεραν οι μαθητές να ανταπεξέλθουν.

Επομένως καταλήξαμε στο συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο το οποίο απαντήθηκε από τους μαθητές της Α΄ Λυκείου και μας οδήγησε στα εξής συμπεράσματα:

Σύμφωνα με τις ερωτήσεις ένα και δύο του ερωτηματολογίου μας το μεγαλύτερο μέρος των μαθητών κατανεμήθηκε στην 1η επιλογή γεγονός που μας δείχνει ότι οι υπεύθυνοι για την κατανομή των μαθητών προσπάθησαν να τους τοποθετήσουν στο Project που ήταν πιο κοντά στα ενδιαφέροντά τους. Παρόλα αυτά οι περισσότεροι μαθητές με το πέρασμα της σχολικής χρονιάς συνειδητοποίησαν ότι το θέμα που μελετούσαν δεν ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες τους, ενώ ένα άλλο μέρος των μαθητών ικανοποιήθηκε σε μεγάλο βαθμό.

Από την 4η ερώτηση βγάλαμε το συμπέρασμα ότι η κατανομή των μαθητών έγινε με δίκαιο τρόπο, με εξαίρεση ένα ποσοστό το οποίο δεν είχε γνώμη πάνω στο θέμα.

Σε γενικές γραμμές ο στόχος του Project επιτεύχθηκε διότι οι μαθητές απομακρύνθηκαν από την δασκαλοκεντρική προσέγγιση καθώς δημιούργησαν ομάδες που λειτούργησαν αρμονικά και στηρίχθηκαν σε αυτές. Παρόλα αυτά οι υπεύθυνοι καθηγητές ήταν κοντά σε κάθε βήμα τους και ενθάρρυναν τις πρωτοβουλίες τους.

Οι μαθητές κατάφεραν τις περισσότερες φορές να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις του Project παρότι δεν υπήρχε ο κατάλληλος εξοπλισμός και χώρος ώστε να διεξαχθεί ομαλά το μάθημα.

Οι δυσκολίες που συνάντησαν οι περισσότεροι ήταν η εύρεση πληροφοριών από έγκυρες πηγές και το πώς να υλοποιήσουν τα υποερωτήματα που είχε η κάθε ομάδα.

Το κλίμα ομαδικότητας καθώς και η έρευνα που ανατέθηκε στα παιδιά, τους ευχαρίστησε ιδιαίτερα. Επίσης το γεγονός ότι συνεργάστηκαν σε ομάδες με άτομα που δεν γνώριζαν, τους βοήθησε στο να μάθουν να δουλεύουν με διαφορετικούς χαρακτήρες και στην δημιουργία νέων φιλικών σχέσεων.

Το τελικό αποτέλεσμα ικανοποίησε τους περισσότερους από τους μαθητές και τους έδωσε την ευκαιρία να μάθουν να συνεργάζονται για την επίτευξη ενός κοινού στόχου.

Στατιστικά στοιχεία σύμφωνα με το ερωτηματολόγιο στο οποίο απάντησαν οι μαθητές

1) Σε ποιο Project είσαι μέλος :

1. Σύγχρονο σχολείο και θέατρο (20)
2. Τυχερά παιχνίδια και μαθηματικά
3. Διακοπές στην επιπεδοχώρα (19)
4. Ταξιδεύοντας στη Γερμανία (19)
5. Πρότζεκτ για το Πρότζεκτ (20)
6. Ο Γέροντας Παΐσιος (17)

2) Το Project που διάλεξες ήταν:

1. 1η επιλογή (66)
2. 2η επιλογή (37)
3. τίποτα από τα δύο (6)

3) Το Project που διάλεξες ανταποκρίνεται στις προσδοκίες σου:

1. Ναι (40)
2. Όχι (23)
3. Αρκετά (46)

4) Πώς σου φάνηκε η κατανομή των μαθητών στα Project:

1. Δίκαιη (49)
2. Άδικη (28)
3. Δεν έχω γνώμη (32)

5) Υπάρχει αρμονία μεταξύ των μελών τις ομάδας σου:

1. Μεγάλη (36)
2. Αρκετή (63)
3. Καθόλου (9)

6) Ποιος σε βοήθησε περισσότερο στην έρευνα των εργασιών:

1. Ο Δάσκαλος (27)
2. Η Ομάδα (72)
3. Κάποιος άλλος (12)

7) Πώς ήταν η συνεργασία σας με τους υπεύθυνους καθηγητές; Έδιναν σαφείς οδηγίες; Ενθάρρυναν τις πρωτοβουλίες σας;

1. Σε μεγάλο βαθμό (46)
2. Αρκετές φορές (42)

3. Καθόλου (11)

8) Μπορείς να ανταπεξέλθεις στις υποχρεώσεις του Project;

1. Μεγάλο βαθμό (48)
2. Αρκετές φορές (54)
3. Με δυσκολία (73)

9) Πιστεύεις ότι το σχολείο σου χρειάζεται περισσότερο χώρο-εξοπλισμό για τις εργασίες του Project; Χρειάστηκες κάτι που δεν μπόρεσες να το βρεις;

1. Ναι (67)
2. Όχι (41)

Δ΄ Ομάδα, Διερεύνηση της άποψης των μαθητών

Μέλη της Δ΄ ομάδας:
Κασμερίδου Μαρία
Κυριατζή Μαρία
Λαζαρίδου Σουζάνα
Μαυροβουινιώτη Σοφία
Πετρίδης Πρόδρομος

Θεωρητική παρουσίαση της μεθόδου project

Η μέθοδος project χρησιμοποιήθηκε αρχικά στα τέλη του 19ου αιώνα και στις αρχές του 20ου από τους παιδαγωγούς Woodward και Richards, παρουσιάστηκε όμως συστηματικά για πρώτη φορά από τον W.Kilpatrick το 1918. Η μέθοδος project θα λέγαμε ότι είναι μία εκπαιδευτική διαδικασία που οδηγεί στην μάθηση μέσω μιας συγκεκριμένης ακολουθίας ενεργειών και βιωμάτων. Ο Frey τη περιγράφει ως μια μέθοδο ομαδικής διδασκαλίας στην οποία συμμετέχουν αποφασιστικά όλοι και η ίδια διαδικασία διαμορφώνεται και διεξάγεται από όλους όσους συμμετέχουν. Ο όρος project σύμφωνα με τον Frey 1986 συνδέεται από άποψη περιεχομένου με τους όρους: σχέδιο, έργο, πρόγραμμα, πρόθεση, σκοπός. Ως project ή σχέδιο εργασίας ή σχέδιο εκπαιδευτικής δράσης, ορίζεται κάθε οργανωμένη μαθησιακή δραστηριότητα, συλλογικής συνήθως μορφής, που αναπτύσσεται σε πλαίσιο ελεύθερης επιλογής, με βάση προκαθορισμένο σχέδιο και αποβλέπει στη διερεύνηση, οργάνωση και διαχείριση γνώσεων, υλικών, αξιών και δράσεων, οι οποίες ενδιαφέρουν άμεσα τους εμπλεκόμενους μαθητές ως άτομα ή ως μέλη κοινωνικών ομάδων. Προέρχεται από το λατινικό ρήμα *projicere* που μεταφράζεται: σχεδιάζω, σκοπεύω, βάζω κάτι στο μυαλό μου. Ο Knoll (1995) συνοπτικά διακρίνει σε πέντε περιόδους τη μακρά ιστορία της μεθόδου project:

1590-1765: το ξεκίνημα της μεθόδου project στις αρχιτεκτονικές σχολές της Ευρώπης.

1765-1880: το project ως μια κανονική μέθοδος διδασκαλίας και η μεταφορά του στην Αμερική.

1880-1915: εργασία με projects την χειρωνακτική εκπαίδευση και γενικά στα δημόσια σχολεία.

1915-1965: Επαναδιορισμός της μεθόδου project και η μεταφορά της από την Αμερική στην Ευρώπη.

1965 μέχρι και σήμερα : Ανακάλυψη εκ νέου της ιδέας του project και το τρίτο κύμα διεθνούς διάχυσής της.

Ο όρος συναντάται για πρώτη φορά στην Ιταλία και τη Γαλλία τον 17ο και 18ο αι. αναφερόμενος σε συλλογικές δραστηριότητες φοιτητών της αρχιτεκτονικής. Τον 19ο αι. στην Αμερική ο πραγματισμός, δίνοντας προβάδισμα στην πρακτική εφαρμογή είναι λογικό να συνδέεται με την μέθοδο αυτή. Εκεί όμως που η μέθοδος αυτή βρίσκει την θεωρητική της στήριξη αλλά και την πρακτική της εφαρμογή είναι στο κίνημα της Νέας Αγωγής του πραγματιστή J. Dewey (1859-1952) στις αρχές του 20ου αι. ο Dewey μαζί με την σύζυγο του και πολλούς δάσκαλους ανέπτυξε την προσέγγιση αυτή σε μια περίοδο επτά ετών (1896-1903) στο σχολείο του Πανεπιστημίου του Σικάγο. Η σημασία που δίνει η θεωρία του στη μάθηση μέσω της πράξης και η δημοκρατικότητα που διαπνέει τις παιδαγωγικές του αρχές, καθορίζει και την άμεση συνδέσει με την μέθοδο project. Ο Dewey αμφισβήτησε την άποψη της εποχής του ότι η γνώση είναι η κατάκτηση μιας προαιώνιας αλήθειας, γιατί σύμφωνα με την δική του άποψη η γνώση δεν είναι απόλυτη, αμετάβλητη και αιώνια αλλά προκύπτει από την δυναμική αλληλεπίδραση του ανθρώπου με τον κόσμο και συνεχώς προκύπτουν προβλήματα που ο άνθρωπος καλείται να τα επιλύσει. Η ρεαλιστική θεωρία της γνώσης είναι απόρροια της δικής του θεωρίας όταν ο Dewey πήγε στο Πανεπιστήμιο Columbia, ο Kilpatrick (1861-1965) συνεργάτης του ο Dewey κάνει γνωστή την προσέγγιση αυτή ως μέθοδο project.

Έτσι με αφορμή όλα τα παραπάνω μπορούμε να διακρίνουμε την μακρά ιστορική της μεθόδου project η οποία αποδεικνύει την αντοχή της στο χρόνο και την άμεση σύνδεσή της με την εκπαιδευτική και κοινωνική αλλαγή. Η μέθοδος project είναι μια προσέγγιση που μπορεί να μετατρέψει τη διδασκαλία από παθητική διαδικασία σε απόλυτα δυναμική και συμμετοχική διαδικασία.

Καθιέρωση των ερευνητικών εργασιών στο Γενικό Λύκειο

Από το σχολικό έτος 2011-2012 εισάγονται στην Α΄ τάξη Γενικού Λυκείου οι Ερευνητικές Εργασίες (project) σύμφωνα με την (Υ.Α 97364/Γ2/30-08-2011) ως διακριτή ενότητα του προγράμματος σπουδών, που υλοποιεί βασικές αρχές του νέου σχολείου. Στην εποπτεία και καθοδήγηση των ερευνητικών εργασιών μπορούν καταρχάς να συμμετέχουν, οι καθηγητές των Λυκείων όλων των ειδικοτήτων. Πρόκειται για μία καινοτομία στο πλαίσιο του νέου σχολείου που καλλιεργεί την δημιουργικότητα και τις δεξιότητες του μαθητή και προάγει τη συλλογικότητα και τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών. Τα θέματα που θα απασχολήσουν τους μαθητές θα είναι: α) «Ανθρωπιστικές και κοινωνικές επιστήμες», β) «Τέχνη και πολιτισμός», γ) «Μαθηματικά, φυσικές επιστήμες και τεχνολογία», δ) «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη».

Την σχολική χρονιά 2012-2013 εισάγονται οι Ερευνητικές εργασίες (project) και στην Β΄ Λυκείου (Υ.Α 47143/Γ2/27-04-2012). Για τη διεξαγωγή των Ερευνητικών εργασιών

προβλέπεται στο Ωρολόγιο Πρόγραμμα για όλα τα τμήματα του Λυκείου ένα συνεχές, κατά προτίμηση, τρίωρο (στην Α΄ Λυκείου) ή δίωρο (στη Β΄ και τη Γ΄ Λυκείου) την εβδομάδα, κατά το οποίο οι μαθητές θα εργάζονται κατά βάση εντός του σχολείου πάνω στο θέμα που έχουν επιλέξει.

Ωστόσο υπήρξε μία τροποποίηση της (Υ.Α. 47143/Γ2/27-04-2012) σύμφωνα με την οποία οι ερευνητικές εργασίες θα πραγματοποιούνται στο πλαίσιο ενός συνεχόμενου δίωρου (Α΄, Β΄ τάξη ΓΕΛ) και είναι διάρκειας ενός τετραμήνου ή ολόκληρου σχολικού έτους όπως αναφέρεται στην (Υ.Α. 105847/Γ2/13-09-2012)

Ολομέλεια Παρατηρήσεις και προτάσεις

Παρατηρήσεις

Δεν εργάζονται όλα τα παιδιά στον ίδιο βαθμό.

Συνήθως γινόταν φασαρία με αποτέλεσμα οι συνθήκες εργασίας να μην είναι οι καλύτερες.

Έλλειψη συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ των μελών ορισμένων ομάδων.

Οι καθηγητές ήταν συνεργάσιμοι και βοηθούσαν τους μαθητές.

Προβληματική λειτουργία των Η/Υ.

Προτάσεις

Δημιουργία τράπεζας θεμάτων από εκτελεσθέντα προγράμματα.

Ενημέρωση μαθητών από σχολικούς συμβούλους ή από άτομα που έχουν εκπονήσει αρκετά προγράμματα.

Στην αρχή της σχολικής χρονιάς ενημέρωση των μαθητών σχετικά με τις ερευνητικές εργασίες.

Στην επιλογή των θεμάτων να έχουν λόγο αν είναι δυνατόν και οι μαθητές.

Αγορά νέων Η/Υ ή αναβάθμιση των ήδη υπάρχοντων.

Εμπλουτισμός βιβλιοθήκης με βιβλία που αφορούν τομείς των προγραμμάτων.

Επιμόρφωση των μαθητών-συντονιστών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΣΧΕΔΙΟ ΥΠΟΒΟΛΗΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Σχολική χρονιά 2012-13
3^ο Γενικό Λύκειο Δράμας

Τίτλος ερευνητικής εργασίας

Διερεύνηση για την διεξαγωγή της ερευνητικής εργασίας στην Α΄ και Β΄ τάξη Λυκείου κατά τη σχολική χρονιά 2012-13. Μια απόπειρα μεταγνωστικής προσέγγισης.

Στοιχεία υπεύθυνων εκπαιδευτικών

ονοματεπώνυμο	ειδικότητα	διατιθέμενες ώρες για το πρόγραμμα	υλοποίηση ερευνητικών εργασιών σε προηγούμενα έτη	Σχετική επιμόρφωση (φορέας επιμόρφωσης)
Μπάμπης Σκουφίδης	ΠΕ 03	2	ΟΧΙ	ΟΧΙ
Βασίλης Συμεωνίδης	ΠΕ 02	2	ΟΧΙ	15 ώρες (ΟΕΠΕΚ)

Παιδαγωγική διαδικασία

Α. Σκοπός έρευνας και ερευνητικά υποερωτήματα

Βασική υπόθεση εργασίας ότι η δημιουργικότητα και τα θετικά αποτελέσματα στο σχολείο είναι προϊόν της συνεργασίας μαθητών και εκπαιδευτικών, οι οποίοι σε πολλές περιπτώσεις έχουν να υπερβούν ποικίλα προβλήματα, υποδομής, γραφειοκρατίας, αντιλήψεων και παγιωμένων πρακτικών. Σκοπός μας είναι να αναπτύξουν οι μαθητές λόγο για την εκπαίδευσή τους. Συνεπώς το θέμα εντάσσεται στον κύκλο «Ανθρωπιστικές και Κοινωνικές Επιστήμες». Πιο συγκεκριμένα, θέλουμε να μελετήσουν οι μαθητές τους στόχους, τα μέσα, τους τρόπους, τις εξαγγελίες και τις προθέσεις που σχετίζονται με την ανάπτυξη των γνώσεων και δεξιοτήτων τους. Ταυτόχρονα, να μελετήσουν την εμπειρική πραγματικότητα, εντός της οποίας εφαρμόζεται η εκπαιδευτική πολιτική και την πρακτική διάσταση που αποκτούν οι θεωρητικές αφετηρίες της ερευνητικής εργασίας. Για τα προηγούμενα είναι αναγκαία η διεπιστημονική προσέγγιση, εφόσον απαιτείται συλλογή και επεξεργασία ποσοτικών δεδομένων. Άρα, το θέμα συνδυάζεται και με την ενότητα «Μαθηματικά, Φυσικές Επιστήμες και Τεχνολογία».

υποερωτήματα που μπορούν να ενταχθούν σε τέσσερις ομάδες:

Α΄ ομάδα (διερεύνηση της θεωρίας)

1. τι στόχους περιλαμβάνουν οι εγκύκλιοι σχετικά με τις ερευνητικές εργασίες;
2. τι μέσα, μεθόδους και υλικοτεχνική υποδομή αναγνωρίζεται ότι απαιτούνται;
3. πόσο σχεδιασμένη είναι η προσπάθεια να εισαχθεί η ερευνητική εργασία στα Λύκεια;

Β΄ ομάδα (διερεύνηση της εμπειρικής πραγματικότητας)

Ποια είναι η πραγματικότητα στα σχολεία σε σχέση με όσα προβλέπουν οι σχετικές εγκύκλιοι:

1. για την υλικοτεχνική υποδομή;
2. για τον σχεδιασμό της εφαρμογής στην πράξη;
3. για την επιλογή του θέματος από τους μαθητές;
4. για την πραγματοποίηση αναγκαίων δραστηριοτήτων, εκδρομών, επισκέψεων, κλπ;

Γ΄ ομάδα (διερεύνηση της άποψης των μαθητών)

1. με ποιο κριτήριο διάλεξαν οι μαθητές το θέμα που θα τους απασχολήσει;
2. πόσο κοντά στα ενδιαφέροντα τους ήταν;
3. τι προσδοκίες είχαν στην αρχή και πόσο αυτές επαληθεύτηκαν ή διαψεύστηκαν κατά τη διάρκεια της χρονιάς;
4. πόσο απομακρύνθηκαν από τη δασκαλοκεντρική προσέγγιση;
5. τι περιθώριο πρωτοβουλιών είχαν και σε ποια θέματα;
6. πόσο επιτεύχθηκε η συνεργασία με τους συμμαθητές τους;
7. πόσο τους ικανοποίησε το τελικό αποτέλεσμα;

Δ΄ ομάδα (διερεύνηση της ιστορίας της εκπαίδευσης)

1. υπήρχαν παρόμοιες προσπάθειες να εισαχθεί ανάλογη (ή η ίδια καινοτομία) στα σχολεία;
2. για ποιους λόγους πέτυχαν ή απέτυχαν παρόμοιες προσπάθειες στο παρελθόν;
3. έγινε επίσημος απολογισμός για την προσπάθεια; σε τι συμπεράσματα κατέληξε;

B. Συνοπτική αιτιολόγηση του θέματος

Οι μαθητές θα αναπτύξουν τον κριτικό λόγο που είναι αναγκαίος για να επιτευχθούν οι σκοποί για τους οποίους εισάγεται η ερευνητική εργασία. Θα ανακαλύψουν ότι και στο παρελθόν είχαν γίνει παρόμοιες προσπάθειες (χαρακτηριστικά, στο βιβλίο Έκθεσης-Έκφρασης της Γ΄ Λυκείου υπάρχει ολόκληρη σχετική ενότητα 40 σελίδων με τον τίτλο «ερευνητική εργασία»). Θα μελετήσουν τις δυσκολίες στην εφαρμογή της θεωρίας και θα αναστοχαστούν για τις αιτίες και τα αποτελέσματα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Θα δουν στην πράξη τη διεπιστημονική συνεργασία ενός μαθηματικού (που θα αναλάβει να τους κατευθύνει στα ζητήματα ποσοτικής συλλογής, προσέγγισης και επεξεργασίας δεδομένων) και ενός φιλόλογου (που θα αναλάβει να τους κατευθύνει στα επιστημολογικά ζητήματα που τίθενται). Συνεπώς, θα συνδυάσουν γνώσεις και έννοιες που γνωρίζουν μέσα από μαθήματα όπως το γλωσσικό, τα μαθηματικά, η ιστορία, κλπ. Ταυτόχρονα, θα έρθουν σε επαφή με τη μεθοδολογία της έρευνας στην εκπαίδευση.

Γ. Ενδεικτική περιγραφή μεθόδου που θα ακολουθηθεί

Θα ακολουθηθούν μέθοδοι που προβλέπονται στην ιστορική έρευνα, στη μελέτη περίπτωσης και στην έρευνα-δράση. Η συλλογή δεδομένων θα γίνει κυρίως με ερωτηματολόγια, δομημένες συνεντεύξεις, ομαδικές συνεντεύξεις, παρατήρηση.

Δ. Αναμενόμενα αποτελέσματα

Εκτός από την επίτευξη των σκοπών που διατυπώθηκαν παραπάνω, στόχος μας θα είναι η σύνταξη μιας ολοκληρωμένης εργασίας, με την συνεργασία μαθητών και εκπαιδευτικών, που θα μπορεί να δημοσιευτεί σε εκπαιδευτικό περιοδικό, έτσι ώστε να αρθρωθεί δημόσιος λόγος για το ζήτημα.

Ε. Πόροι – Υλικά – Εξοπλισμός

Βιβλιοθήκες, υπηρεσιακά αρχεία, Ίντερνετ, σημειώσεις μαθητών.

Φωτοτυπικό χαρτί, ηλεκτρονικοί υπολογιστές, γραφική ύλη, ψηφιακά εργαλεία καταγραφής ήχου και εικόνας.

Αίθουσα εργασίας, εργαστήριο ηλεκτρονικών υπολογιστών, σχολική βιβλιοθήκη.

Δράμα, 20 Σεπτεμβρίου 2012

οι υπεύθυνοι καθηγητές
Μπάμπης Σκουφίδης
Βασίλης Συμεωνίδης